

Početak studenoga 2020. uklonjen je spomenik antifašizmu s Gradskih zidina – Muraja u Zadru. Budući da ni Savez antifašističkih boraca i antifašista RH, niti županijska, ni gradska udruga antifašističkih boraca i antifašista u Zadru nisu uspjele putem Gradskog vijeća i gradonačelnika Grada Zadra, te Ministarstva kulture, spriječiti uklanjanje tog spomenika, Savez je zamolio Predraga Freda Matića, zastupnika Hrvatske u Vijeću EU i člana Odbora za kulturu Vijeća EU, da uputi nadležnim institucijama i osobama u EU informaciju o uklanjanju spomenika na Muraju u Zadru, kako bi se uz pomoć institucija EU spriječila aktualna devastacija spomeničke baštine koja se odnosi na NOR Hrvatske.

Predrag Matić je dopis Saveza o uklanjanju spomenika u Zadru, koji u nastavku teksta donosimo u cijelosti, uputio na odgovarajuće institucije Europske unije.

Krajem siječnja 2021. zastupnik u EU parlamentu Predrag Matić primio je odgovor Vere Jourove, potpredsjednice Europske komisije, koji donosimo u ovom tekstu.

U dopisu Saveza antifašističkih boraca i antifašista RH institucijama EU stoji:

„Zadar je jedan od najstarijih hrvatskih gradova vrlo bogate povijesti, pa se radi toga ponosi mnoštvom spomenika koji svjedoče burnoj i interesantnoj prošlosti. Poznato je da je Zadar sa svojim bliskim zaleđem bio pod okupacijom fašističke Italije pune 22 godine, sve do oslobođenja od strane jedinica Narodnooslobodilačke vojske (partizana) 31. listopada 1944. godine. Neki od zadarskih spomenika svjedoče i o tome vemu. Zadarski kraj je dao šest narodnih heroja koji su se istaknuli svojim zalaganjem, a neki su uložili i živote za oslobađanje svoga grada i Hrvatske. Nekima od njih, odnosno grupi koja je u Zadru organizirala narod na ustanak 1941. godine, postavljeni su spomenici u znak zahvalnosti i sjećanja.

Na Gradskim bedemima (Muraju) podignuta je umjetnička instalacija poznatog autora Koste Kostova u znak formiranja prve ćelije Komunističke partije 1941. koja je bila organizator i upravljala Narodnooslobodilačkim ratom. Instalacija je postavljena 1981. godine uz sve potrebne dozvole koje je propisivao tadašnji zakon. Smještena je bila u prostoru gdje nikome nije mogla smetati, točno na mjestu gdje se taj povijesni sastanak, vrlo važan za slobodu Zadra, dogodio. Preživio je taj spomenik, valjda zato što se nije isticao i vrlo lijepo je bio uklopljen u prirodni ambijent, kulturocid i barbarstvo koje se u Hrvatskoj događalo devedesetih godina prošlog stoljeća (početkom Domovinskog rata), kada je u hrvatskoj porušeno na tisuće spomenika antifašizmu, a među njima i prvi antifašistički spomenik u Europi koji je bio podignut u Vrsima, mjestu pored Zadra.

Sada demokratska Hrvatska, točnije vodstvo Grada Zadra pod izlikom uređenja Gradskih bedema (Muraja) za što su dobivena sredstva iz fondova Europske Zajednice uklanja taj spomenik.

Valja posebno istaknuti da je prostor Gradskih bedema pod zaštitom UNESCO, te da je taj spomenik u vrijeme uvrštenja prostora pod ovu vrijednu zaštitu bio na toj lokaciji. Također, spomenik je bio prikazan na tlocrtu i snimci postojećeg stanja koji se uz projekat uređenja dostavio u EU. Uz to projektant i nadležna institucija zaštite spomenika u vrijeme izrade projekta podržali su ostanak spomenika i on je kao cjelokupna umjetnička instalacija prikazan u projektu. Sada kada se projekat dovršava gradska uprava naprasno donosi odluku da se taj spomenik ukloni. Takvoj odluci antifašisti Zadra su se usprotivili, tražeći od gradonačelnika i nadležnih ministarstava da spomenik ostane. Međutim, u tome antifašisti Zadra nis uspjeli, pa je spomenik uklonjen 2. studenoga 2020. godine.

Tužno je i sramotno da se uklanjanjem tog spomenika nastoji izbrisati i činjenica i sjećanje na temelje antifašističke borbe, zahvaljujući kojoj je i oslobođen Zadar i Hrvatska“.

U odgovoru potpredsjednice Europske komisije Vere Jurove stoji:

“Zahvaljujemo na emailu od 19. studenog 2020. upućenoj potpredsjedniku Schinasu, Povjerenici Gabriel i meni, u kojima pružate informacije o tome što vidite kao napore lokalnih

vlasti da istisnu i izbrišu povijesne kulturne dijelove gradova u Hrvatskoj.

Želim prvo istaknuti važnost sjećanja na zločine iz prošlosti, kako se Europska unija razvila iz pepela drugog svjetskog rata i Holokausta. To sjećanje stup je europskog projekta i naša odgovornost za budućnost. Te povijesne činjenice nisu otvorene za raspravu i Europska komisija u potpunosti odbacuje pokušaje iskrivljenja povijesti Drugog svjetskog rata ili sliku žrtve kao počinitelja.

Istovremeno su politike sjećanja u nadležnosti država članica. Svaka država članica ima svoj pristup ovom pitanju, ali u interesu pomirenja, sjećanje na te zločine mora biti kolektivno sjećanje, dijeljeno i promicano, gdje je to moguće, od svih. Unija ima ulogu posrednika i podupire financiranje promicanja sjećanja na totalitarne režime, uključujući nacističke i sovjetske režime.

Očuvanje i promicanje sjećanja na zločine počinjene od totalitarnih režima također je presudno, posebno za educiranje mlađih generacija o važnosti promicanja demokracije i temeljnih prava. Komisija se obvezuje doprinositi tome, u skladu sa svojim odgovornostima. Konkretno, Komisija pridaje veliku važnost ulozi edukacije u očuvanju sjećanja na Holokaust.

„Europsko sjećanje” u okviru programa „Europa za građane” podupire inicijative koje podižu svijest o lekcijama koje treba naučiti iz totalitarnih režima i čuvaju uspomene na žrtve. U 2019. godini u iznosu više od 3 milijuna eura financirano je 45 projekta europskog sjećanja“.

U odgovoru povjerenice i potpredsjednice Europske komisije Vere Jourove Savezu, odnosno zastupniku u EU parlamentu Predragu Matiću, koji je prosljedila i u ime povjerenika Gabriel i Schinasa, razvidna je potpora antifašističkim vrijednostima i osudi totalitarnih režima. Potpredsjednica Vera Jurovna još jednom je istaknula da osuđuje pokušaje revizije prošlosti, koji se odnose na uklanjanje antifašističkih spomenika u Hrvatskoj.

Miroslav Kirinčić